

Titulatur och utbildningskrav för baspersonal inom funktionshinderområdet

Överenskommelse mellan
Göteborgsregionens kommuner
Reviderad 2021-10-22

Detta är en dokumentation av arbetet med enhetliga titlar inom funktionshinderområdet i Göteborgsregionens medlemskommuner. Arbetet pågick 2008–2011 och nedtecknades för nätverket för funktionshinderchefer av AnnBrith Davidson, Partille. Överenskommelsen har reviderats genom nätverket för funktionshinderchefer 2021 med ställningstagande i nätverket 2021-10-22.

2011-12-09
Reviderad 2012-07-17
Reviderad 2021-10-22

Göteborgsregionen (GR) består av 13 kommuner som har valt att jobba tillsammans. Vi driver utvecklingsprojekt, har myndighetsuppdrag, forskar, ordnar utbildningar och är storstadsregionens röst i Västsverige, bland mycket annat. I våra nätverk träffas politiker och tjänstepersoner för att utbyta erfarenheter, bolla idéer och besluta om gemensamma satsningar. Allt för att regionens en miljon invånare ska få ett så bra liv som möjligt.

Göteborgsregionen 2021
Box 5073, 402 22 Göteborg
gr@goteborgsregionen.se
www.goteborgsregionen.se

Innehåll

Arbetsgrupperna	4
Inledning.....	5
Bakgrund	5
Överenskommelse 2011	6
Avgränsningar	7
Genomförandet av titelbytet i Göteborgsregionens kommuner	8
Konsekvenser av titelbytet.....	8
Reviderad överenskommelse 2021.....	9
Utbildningsvägar.....	10
Gymnasieskolan	10
Vuxenutbildningen.....	11
Yrkeshögskolan (YH).....	11
Högskolan	11
Utbildningskrav stödassistent	12
Utbildningskrav stödpedagog.....	12
Roller och behov.....	12
Kvalitetssäkring av titlarna.....	13
Bilagor	14

Arbetsgrupperna

Förarbeten i Göteborgs stad

- Christina Angeria
- Anita Forsberg Heitsch
- Lena Holmlund
- Anneli Snis
- Ulf Wallin

Arbetsgruppen i kranskommunerna inom GR i arbetet med överenskommelsen 2011

- Camilla Blomqvist, Stenungssunds kommun
- AnnBrith Davidson, Partille kommun
- Maj Forsberg, Kungsbacka
- Ingegärd Gundersvik, Tjörn
- Yvonne Gunnarsson-Nord, Lilla Edet
- Michael Mårtensson, Lerum
- Sirpa Niemi, Ale
- Helene Persson, Alingsås
- Elisabeth Sjöberg, Härryda

Arbetsgruppen som genomfört revidering 2021

- AnnBrith Davidson, Göteborgs stad
- Göran Hjertstrand, Mölndals stad
- Taija Tuomilehto Holmberg, Ale
- Veronica Strömsten, Partille

Kontaktperson Göteborgsregionen

- Cecilia Axelsson, Planeringsledare Arbetsmarknad och social välfärd
cecilia.axelsson@goteborgsregionen.se

Inledning

Nätverket för funktionshinderchefer inom Göteborgsregionen (GR) har 2021 reviderat överenskommelsen om titulatur och utbildningskrav för baspersonal inom funktionshinderområdet i Göteborgsregionens kommuner.

Bakgrund

Funktionshindercheferna i Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) har 2008–2011 arbetat för samsyn gällande titlar och kompetens för baspersonal inom funktionshinderområdet. Ett mål med arbetet var att möta framtida behov av arbetskraft och synliggörande av verksamhetsområdet. Resultatet av arbetet dokumenterades i överenskommelse kring titulatur och utbildningskrav för baspersonal inom funktionshinderområdet.

Följande tolv kommuner ställde sig bakom i december 2011:

- Ale
- Alingsås
- Göteborgs stad
- Härryda
- Kungälv
- Lerum
- Lilla Edet
- Mölndal
- Partille
- Stenungssund
- Tjörn
- Öckerö

Här följer ett utdrag ur minnesanteckningarna för mötet:

Av GR:s tretton kommuner ställer tolv upp på att följa dokumentets riktning. Kungsbacka aviserar att innehållet är bra, men att de måste förhålla sig till övriga Hallandskommuner och därför inte kan säga ja i dagsläget.

Brukarorganisationer och privata aktörer har uttalat sig positivt om arbetet.

Bakgrunden till arbetet var bland annat att kraven på personal inom funktionshinderområdet ökade och behoven pekade på både bred och djup kompetens. Den behovsbild överenskommelsen utgick ifrån kvarstår idag. Under 2000-talet har möjligheterna att ställa diagnos ökat och många av de personer som söker stöd enligt LSS har komplexa och sammansatta behov. Det betyder att kommunen förväntas kunna möta både förändrade önskemål om insatser från den enskilde och hans företrädare/anhöriga och nya målgruppers behov. Den enskilde ska få stöd i att själv klara sitt liv, göra val och motiveras till ett aktivt deltagande i samhället. För det krävs att personal samverkar med den enskildes nätverk och med

andra professioner. Lagstiftning fastställer krav på verksamheten t.ex. när det gäller kvalitet, dokumentation, hygien, livsmedelshantering, brandskydd m.m. Samtidigt ställs också kraven på personal att planera, genomföra och utvärdera sitt eget arbete. Trots stora behov av kompetenshöjande åtgärder har inga statliga satsningar gjorts inom området, vare sig när det gäller att fastställa kompetenskrav eller att tillföra ekonomiska resurser.

Ytterligare en viktig faktor i arbetet 2008–2011 var att utbildningsanordnare hade svårt att uppfatta behoven av utbildning inom funktionshinderområdet bl.a. tack vare den mångfald av titlar som finns inte bara inom Göteborgsregionen (GR) utan i hela landet. För presumtiva arbetstagare var det svårt att få en bild av det arbetskraftsbehov som fanns. Det gick inte att få fram användbar statistik över anställda inom området för att visa på kompetens- och rekryteringsbehov.

Marknadsföringen av funktionshinderområdet försvåras avsevärt i det fall gemensamma kompetenskrav och titlar saknas och följderna blir en otydlig yrkesidentitet.

Överenskommelse 2011

Göteborgs stad genomförde under 2008–2009 ett arbete med förändrad titulatur som landade i två titlar: stödassistent och stödpedagog. En arbetsgrupp inom kranskommunerna arbetade vidare med frågan under 2010–2011 och vidgade den till att omfatta alla GR:s medlemskommuner samt tog fram förslag till utbildningskrav för titlarna. Tidigare titlar som byggdes upp kring begreppen ”vård” eller ”habilitering” ersattes nu av begreppet ”stöd”. Syftet var att tona ner anknytningen till sjukvård och förstärka den stödjande roll personalen har för att stärka och motivera den enskilde till egenmakt över sin vardag och sitt liv. Det anknyter också till lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) som styr vilka insatser personer med funktionsnedsättning får. Titelbytet genomfördes genom överenskommelsen framgångsrikt inom GR som ett led i kvalitetssäkring av stöd till personer med funktionsnedsättningar.

Överenskommelsen 2011 innebar ett arbete för införande av titlarna stödassistent och stödpedagog för baspersonal i verksamheten.

Varje enskild kommun;

- genomförde titelbytet genom sin egen tidplan för införandet av titlarna och agenda för hur det praktiskt genomförs.
- beslutade om utbildning/validering ska ske eller om all befintlig personal byter titel.
- ansvarade för att utarbeta beskrivning av titlarnas arbetsinnehåll och att tydliggöra de utbildningar som ligger till grund för titeln stödpedagog.
- beslutade om eventuell annan titel för utbildad personal.
- kvalitetssäkrade titlarna genom att använda de krav på utbildningsnivå som finns i dokumentet.

Avgränsningar

Titeln personlig assistent behålls för insatser enligt § 9:2 LSS och Socialförsäkringsbalken kap. 51. I begreppet ligger att det ska vara ett personligt stöd som utformas för att tillgodose brukarens grundläggande behov och andra personliga behov. Den enskilde har ett stort inflytande över val av person och hur behoven ska tillgodoses och titeln får anses väl inarbetad. Titeln har också en egen AID-kod, 207027.

Rätten till stöd i vardagen inklusive den personliga omvårdnaden för personer med funktionsnedsättningar som bor i eget boende och som inte har rätt till personlig assistans, tillgodoses idag med insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) (s.k. boendestöd). Titeln boendestödjare används främst för insatser till personer med psykiska funktionsnedsättningar, med egen AID-kod 351035, men också för personer med intellektuella, neuropsykiatriska eller sammansatta funktionsnedsättningar med egen AID-kod 351034. I utredningen Översyn av LSS-lagen och assistansersättningen, SOU 2018:88, finns förslag om att liknande insatser ska ingå i LSS men detta har ännu inte genomförts. Vid eventuell förändring i lagen kan det finnas behov av att åter revidera överenskommelsen.

I väntan på nya direktiv för dessa insatser enligt SoL, beslutar varje kommun fortsatt om boendestödjare skall byta eller ha kvar titeln boendestödjare. För de kommuner som väljer att byta titel används stödassistent och stödpedagog med överenskommelsens utbildningskrav.

Genomförandet av titelbytet i Göteborgsregionens kommuner

Efter att överenskommelsen var gjord vidtog arbetet med att konvertera titlarna för baspersonal, till stödassistent och stödpedagog. Av överenskommelsen framgår att alla nyanställda fick de nya titlarna direkt från 1 januari 2012. För befintlig personal hade varje kommun sin tidplan och av tabellen nedan framgår att det tog två och ett halvt år innan alla GR:s kommuner genomfört bytet.

Kommun	Titelbyte befintlig personal	Kommentar
Tjörn	Våren 2012	
Alingsås	Hösten 2012	
Härryda	Hösten 2012	
Lilla Edet	Hösten 2012	
Partille	2012-10-01	
Göteborg	Under 2012	Varje SDF hade sin process
Kungälv	2012-12-31	
Stenungsund	2012-12-31	
Lerum	2013-01-01	
Ale	2013-04-01	
Mölnadal	2013-09-01	
Kungsbacka*	2014-01-01	
Öckerö	2014-05-01	

* Kungsbacka gjorde sitt titelbyte tillsammans med övriga kommuner i Halland.

Processen i Göteborg skiljde sig från övriga kommuner på två sätt, dels nådde man inte enighet i samverkan med facken men genomdrev ändå titelbytet, dels valde man att byta titlar på all baspersonal till stödassistent, oavsett grundutbildning.

Övriga kommuner valde annan titulatur för utbildad personal: några hade kvar den gamla titeln, andra valde titeln stödbiträde och några titeln utbildad stödassistent. Samtidigt gjordes en plan för hur personal som saknade grundutbildning skulle få det. Några kommuner gjorde det genom individuell planering och andra genom att bekosta valideringsutbildningar för tillsvidareanställd personal som ville ha grundutbildning och därmed kunna få titeln stödassistent.

När det gäller titeln stödpedagog valde flera kommuner att medarbetare fick söka till ett antal tjänster som stödpedagog, medan andra valde att konvertera alla som motsvarade kraven för stödpedagog.

Konsekvenser av titelbytet

En enhetlig titulatur skulle synliggöra verksamhetsområdet och driva på professionaliseringen. Ökad kompetens skulle bidra till större möjligheter att möta nya målgrupper med förändrade krav på innehåll i insatserna, samt höja kvaliteten på stödet till den enskilde.

Möjligheter att påverka innehållet i utbildningar skapades och gav resultat bland annat genom Socialstyrelsens Allmänna råd SOSFS 2014:2 ”Kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning” och de föreskrifter som tagits fram för nationellt likvärdig

utbildning till stödpedagog MYHFS 2019:1 ”Myndigheten för yrkeshögskolans föreskrifter om utbildningar inom yrkeshögskolan med inriktning stödpedagog inom funktionshinderområdet”.

I samarbete med vuxenutbildningen inom GRs kommuner har stödassistentutbildningar erbjudits i varierade tidsperioder. Stödassistentutbildningarnas innehåll har styrts av Carpes yrkeskrav samt Socialstyrelsens allmänna råd, SOSF:S 2014:2 om kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning.

Projekt Carpe i Stockholmsområdet har tagit fram yrkeskrav för baspersonal inom funktionshinderområdet som är väl genomarbetade, välkända i branschen och fortsatt relevanta. Se bilaga 2.

Carpes yrkeskrav är indelade i sex ämnesområden:

- Kontakt och samspel
- Aktiviteter och relationer
- Stöd och service
- Hälsöfrämjande
- Planering och administration
- Utveckling av arbetsplatsen

Idag finns möjlighet till karriär inom funktionshinderområdet där man kan börja arbeta utan grundutbildning och sedan gå vidare till stödassistent och stödpedagog, något som också ökar attraktionen och bidrar till marknadsföringen av området. En tydligare yrkesidentitet har skapats i synnerhet tack vare att titulaturen spridits i landet framförallt genom det Nationella kompetensrådet (NKR). Idag har drygt hundra kommuner tagit dessa titlar.

Personal- och lönestatistik förbättrades avsevärt då vi efter år av påverkan (som startade med att GR-kommunerna beställde nya etiketter hos SKR 2011) fick nya AID-KL-etiketter där funktionshinderområdet ingår under socialt arbete med egna koder. 2019 var det för första gången möjligt att ta ut en samlad statistik på antal medarbetare utan att blandas ihop med äldreomsorg och hälso- och sjukvård.

Reviderad överenskommelse 2021

Genom revidering av överenskommelsen avser nätverket för funktionshinderchefer fortsätta arbetet i enlighet med det ursprungliga syftet, att möta framtida behov av arbetskraft och kompetens och synliggöra verksamhetsområdet. Nätverket för funktionshinderchefer ser att det finns fortsatt behov av styrning när det gäller kompetens inom området.

De kurser som tidigare upplevts som viktiga av funktionshinderverksamheterna inom GRs område för att få kunskap om funktionsnedsättning och pedagogiskt arbete har

tagits bort i nya vård- och omsorgsprogrammet. Effekten av detta har vi inte sett ännu men oro finns för att nyutbildad personal inte kommer att ha med sig kunskap som motsvarar verksamheternas behov.

Carpes yrkeskrav och Socialstyrelsens allmänna råd, SOSFS 2014:2, behöver vara fortsatt vägledande för att verksamheterna ska rekrytera och bibehålla medarbetare med rätt kompetens.

I utredningen SoU Stärkt kompetens i vård och omsorg 2019:20 konstateras att kommunen har ansvar för att verksamheterna inom kommunal vård och omsorg bedrivs med kvalitet och säkerhet. Utredningen pekar på att arbetsgivaren (s 148) kan bidra till en positiv utveckling genom att synliggöra och uppmärksamma vård- och omsorgsyrken som betydelsefulla uppdrag. Att tydligt beskriva medarbetarnas roll för kvalitet och säkerhet bidrar till en statushöjning av yrket. Verksamhetens kvalitet och säkerhet upprätthålls dels genom att ställa krav på rätt kompetens, dels genom kontinuerlig kompetensutveckling för befintlig personal.

Överenskommelsen 2011 har lett positiva effekter, vilka beskrivs i ovan avsnitt om konsekvenser av titelbytet. Det är viktigt att fortsätta och stärka det arbete som har inletts. Överenskommelsen syftar till att leda till en fortsatt positiv utveckling med förutsättningar att utveckla kunskap i socialt och specialpedagogiskt arbete och där LSS intentioner värnas i en utveckling där allt mer sjukvård kan skötas från hemmet.

Utbildningsvägar

Gymnasieskolan

En elev som avslutat ett gymnasieprogram kan få en yrkesexamen eller en högskoleförberedande examen.

Skolverkets regler för yrkesexamen innebär att eleven har läst 2 500 poäng varav 2 250 ska vara godkända.

Detsamma gäller för att få VO-college diplom. För elever inom Vuxenutbildningen som läser yrkespaket inom Vård och omsorg eller Barn och fritid ska 1500 poäng vara godkända för att få diplom.

Eleven ska också ha godkänt i Svenska 1, alternativt Svenska som andraspråk 1, Engelska 5 och Matematik 1. Ett krav är också att eleven har godkänt i 400 poäng av de programgemensamma ämnena och ett godkänt gymnasiearbete. Även den som gått en lärlingsutbildning eller en skolförlagd yrkesutbildning kan uppnå en yrkesexamen.

För högskoleförberedande examen ska eleven ha 2500 poäng varav 2250 godkända. Eleven ska också vara godkänd i Svenska 1, 2 och 3, alternativt Svenska som andraspråk 1, 2 och 3, Engelska 5 och 6 samt Matematik 1 och ha gjort ett godkänt gymnasiearbete.

Högskoleförberedande examen kommer att ge grundläggande högskolebehörighet. En yrkesexamen samt godkända betyg i Svenska 2 och 3 alternativt Svenska som andraspråk, 2 och 3 samt Engelska 6 ger också grundläggande högskolebehörighet. Alla elever på yrkesprogram ska ha rätt att läsa in de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet.

Vuxenutbildningen

Gymnasieskolans ämnesplaner och kunskapskrav ska användas i den gymnasiala vuxenutbildningen, som motsvarar gymnasieskolan till mål och nivå. Samtidigt ska hänsyn tas till behov av individanpassning och flexibilitet.

Yrkeshögskolan (YH)

Yrkeshögskola är en utbildning på eftergymnasial nivå med en mix av teori och praktik. Utbildningarna skapas utifrån arbetsmarknadens behov och för att kunna söka en YH-utbildning ska man ha s.k. grundläggande behörighet. Den grundläggande behörigheten består i slutbetyg från gymnasiet eller gymnasial vuxenutbildning med lägst betyget godkänt i minst 2250 gymnasiepoäng. Utöver det kan skolan kräva särskilda förkunskaper för en viss utbildning, s.k. särskild behörighet. Vari den särskilda behörigheten består anges av utbildningsanordnaren och kan t.ex. vara kunskaper från vissa gymnasiekurser eller yrkeserfarenhet av speciell betydelse för utbildningens inriktning.

Om fler sökande finns än antalet utbildningsplatser görs ett urval och det är upp till varje utbildningsanordnare att bestämma vad som ska utgöra grunden för urvalet. Bl.a. prioriteras sökande som man uppfattar har ett stort intresse för yrket och är verkligen motiverade att gå utbildningen.

De flesta YH-utbildningar är två år långa men de kan vara från 6 månader och uppåt. På YH-utbildningar anger man utbildningarnas längd i s.k. YH-poäng, där fem poäng motsvarar en veckas studier på heltid. 100 poäng motsvarar ett halvårs heltidsstudier, 200 poäng ett års heltidsstudier, 400 poäng två års heltidsstudier.

En stor del av utbildningstiden på YH-utbildningen är förlagd ute på en arbetsplats, något som kallas "Lärande i arbete" (LIA). Tanken med LIA är att komplettera det man lär sig teoretiskt med praktiska kunskaper direkt från arbetslivet.

För att få en yrkeshögskoleexamen krävs att utbildningen omfattar minst 200 YH-poäng (1 år) och för att få en s.k. kvalificerad yrkeshögskoleexamen krävs att utbildningen omfattar minst 400 YH-poäng (2 år).

Högskolan

Alla kurser och utbildningar på högskolan anges i högskolepoäng som visar utbildningens omfattning. Varje veckas heltidsstudier ger 1,5 högskolepoäng. Det betyder att en termins heltidsstudier omfattar 30 högskolepoäng, ett års heltidsstudier 60 högskolepoäng o.s.v.

Utbildningskrav stödassistent

För titeln stödassistent krävs ett avslutat gymnasieprogram med yrkesexamen inom:

- Barn och fritidsprogrammet med inriktning pedagogiskt och socialt arbete
- Vård och omsorgsprogrammet.

Detta är enligt de nya gymnasieprogrammen som gäller från hösten 2021. Gymnasieprogrammen i GY2011 och de anställda som finns hos kommunerna idag har inte denna utbildning men däremot utbildningar som kan räknas som likvärdiga. I första hand stödassistentutbildning, 1500 p, genom vuxenutbildningen.

För specifika tjänster inom t.ex. daglig verksamhet kan en annan gymnasiekompetens utgöra grunden för anställning som stödassistent, t.ex. inom kök "Restaurang och livsmedelsprogrammet" eller inom hantverk "Hantverksprogrammet". Det är naturligt att dessa tjänster också får titeln stödassistent. Arbetsgivaren ansvarar för att personalen får den kompletterande utbildning som krävs för arbetet med stöd till personer med funktionsnedsättning.

Utbildningskrav stödpedagog

För titeln "stödpedagog" krävs en eftergymnasial specialisering inom funktionshinderområdet som omfattar minst 200 YH-poäng eller 60 högskolepoäng eller kombination däremellan som motsvarar minst två terminers heltidsstudier. Utbildningen skall ha tydlig inriktning mot funktionshinderområdet i hela sin omfattning och vara i enlighet med MYH:s föreskrifter för nationellt likvärdig utbildning till stödpedagog, MYHFS 2019:1.

Högskolestudier motsvarande 60 högskolepoäng kan vara delar av en yrkesutbildning eller enstaka kurser. De 60 högskolepoängen ska motsvara kunskapskraven i yrkeshögskoleutbildningen till stödpedagog.

Krav för att antas till stödpedagogutbildning är:

Svenska 2 eller Svenska som andra språk 2, Hälsopedagogik, Specialpedagogik 1 och Specialpedagogik 2 samt minst ett års sammantagen yrkeserfarenhet från arbete med stöd till personer med funktionsnedsättning.

Roller och behov

Båda rollerna stödassistent och stödpedagog skall finnas helt och hållet i det brukarnära arbetet och återfinns på samma nivå i linjen. Skillnaden i befattningarna stödpedagog och stödassistent ligger i kompetensnivå och uppdrag. Stödpedagogen har alltid en fördjupad kunskap enligt utbildningskrav i avsnittet ovan. Genom utbildning inom ett eller flera områden som direkt anknyter till arbetet breddas och fördjupas kompetensen. Kvaliteten höjs på de insatser som den enskilde har rätt till. Liksom varje kommun har olika kvalitetsmål kommer kommunerna att ha olika mål när det gäller mixen av de båda rollerna där också arbetsplatsens behov styr hur

många stödpedagoger det ska finnas i förhållande till stödassistenter. Denna överenskommelse betonar att grundkravet för att anställas som stödpedagog är att utbildningskraven enligt denna överenskommelse uppfylls, men att en fördjupad utbildning inte per automatik innebär ett titelbyte. Stödpedagogtiteln är förknippad med tjänst som innefattar de arbetsuppgifter som nedan definieras.

Arbetsuppgifter som i första hand tillhör rollen som stödpedagog:

- Vägleda kollegor i social dokumentation
- Vägleda kollegor och vara en förebild i det pedagogiska vardagsarbetet
- Utveckla, lära ut och följa upp pedagogiska metoder i arbetsgruppen
- Vara drivande i det systematiska kvalitetsarbetet
- Tillsammans med enhetschefen planera och leda verksamhetsmöten
- Bidra till det interna samarbetet mellan olika verksamheter
- Handleda elever från eftergymnasial utbildning

Det är alltid erfarenhet och personlig kompetens som avgör vilka arbetsuppgifter man ansvarar för. Stödpedagogens ökade ansvar för vissa uppgifter kan vara olika på olika arbetsplatser och det kommer alltid an på närmaste chef att tydliggöra dem.

Kvalitetssäkring av titlarna

Kommunerna kommer efter denna överenskommelse om titlar, i framtiden att anställa personer som uppfyller utbildningskraven för titeln stödassistent eller stödpedagog. Detta för att kvalitetssäkra titlarna och underlätta för de anställda vid byte av kommun eller verksamhetsområde.

De som inte uppfyller kraven för stödassistent anställs med annan titel. AID-KL-etiketterna har reviderats 2018 och här finns titeln stödbiträde för personal som saknar utbildning.

Bilaga 1

MYH:s föreskrifter för nationellt likvärdig utbildning till stödpedagog, MYHFS 2019:1.

[1062195 MYHFS 2019-1 - Kopia.fm](#)

Bilaga 2

Carpes yrkeskrav [Yrkeskravspärmen - Forum Carpe \(stockholm.se\)](#)

Kortversionen [Yrkeskrav \(stockholm.se\)](#)

Bilaga 3

SOSF:S 2014:2, Kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning

[2014-3-19.pdf \(socialstyrelsen.se\)](#)